

دکتر نادر حقانی
عضو هیات علمی گروه زبان آلمانی، دانشگاه تهران
مجدد نژاد معصوم، دانشجوی دکتری آموزش زبان آلمانی
email: nhaghani@ut.ac.ir

آموزش زبان و مقوله‌ی فرهنگ در بستر کلاسیک و دیجیتال

Zusammenfassung

Interkulturelle Interferenzen lassen eine Integration landeskundlicher Themen im Fremdsprachenunterricht umso notwendiger erscheinen, so dass in der Fachliteratur neben den vier klassischen Fertigkeiten/Kompetenzen Hören, Sprechen, Lesen und Schreiben der interkulturellen Kompetenz als fünftes Standbein eine tragende Rolle zukommt. Bei der Entwicklung der sprachlichen Curricula und/oder Lehrwerke wird der fünften Fertigkeit eine grosse Bedeutung beigemessen. Aufgrund der speziellen materiellen Gegebenheiten und multimedialen Präsentationsmöglichkeiten der digitalen Plattform stellen Internet-Angebote eine Chance dar, landeskundliche Szenarien einer breiteren Masse zur Verfügung zu stellen und somit einem besseren interkulturellen Verständnis den Weg zu ebnet. Die vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit der Frage, welche strukturelle Eigenschaften, Möglichkeiten und Zwänge landeskundlich orientierte Angebote auf klassischen und digitalen Plattformen aufweisen und inwieweit diese aus methodisch-didaktischer Sicht den Grundanforderungen einer interkulturellen Landeskunde gewährleisten können.

Schlüsselwörter: Landeskunde, fünfte Fertigkeit, interkulturelle Kompetenz, interkulturelle Verständigung, exploratives Lernen

چکیده

توانایی بین فرهنگی و به تعبیری دیگر، مهارت پنجم، از اهمیت ویژه‌ای در فرایند یادگیری زبان خارجی برخوردار است. توجه به تفاوت‌ها و اشتراکات فرهنگی میان جوامع زبانی مبدأ و مقصد، از یک سو موجب آشنایی بیش تر زبان آموزان با فرهنگ بیگانه می‌شود، و از سوی دیگر

خود زمینه‌ای برای انتقال دانش زبانی و یادگیری بهتر در فرایند آموزش زبان به حساب می‌آید. اهمیت مهارت پنجم در آموزش بین فرهنگی موجب شده است تا در طراحی برنامه‌ی درسی و یا تدوین کتاب‌های آموزشی، علاوه بر چهار مهارت کلاسیک شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن، بخشی نیز به آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی زبان مقصد اختصاص یابد. اینترنت و امکانات موجود در آن، بستر مناسبی را فراهم آورده است که از آن می‌توان، برای ایجاد و تعمیق مهارت بین فرهنگی در فرایند آموزش زبان استفاده کرد. مقاله‌ی حاضر می‌کوشد، ضمن ارائه‌ی دیدگاهی کلی نسبت به مقوله‌ی فرهنگ و جامعه در آموزش زبان، زوایای متفاوت آن را در دو بستر کلاسیک و دیجیتال مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ و جامعه، فرهنگ در آموزش زبان، توانایی بین فرهنگی، درک متقابل، یادگیری اکتشافی

مقدمه

طراح این پروژه، به دلیل ارائه‌ی تصویری متنوع و جالب از فرهنگ و جامعه‌ی امروز آلمان در بستر اینترنت، در سال ۲۰۰۳ موفق به کسب جایزه‌ی مرلوت^۱ شد.

تقابل فرهنگی ناشی از فقدان شناخت کافی جوامع زبانی نسبت به یکدیگر، امری طبیعی در تعامل بین فرهنگ‌های گوناگون به حساب می‌آید. به طوری که گاه عادات معمول و متداول در یک فرهنگ، از دیدگاه ناظر فرهنگ دیگری، غیرعادی و حتی به منزله‌ی توهین به خود تلقی می‌شود. برای مثال، در حالی که در فرهنگ مردم آلمان، پرسش درباره‌ی امور خصوصی فرد، از جمله وضعیت خانوادگی، صرفاً بهانه‌ای برای برقراری ارتباط صمیمانه است، در فرهنگ ایرانی زمینه‌ی خوشایندی در طرف مقابل ایجاد نمی‌کند. مواردی از این قبیل، خود گویای این واقعیت است که کسب صرف دانش زبانی و توانایی برقراری ارتباط از طریق آن زبان، شرط کافی برای تعامل بین دو فرهنگ مختلف محسوب نمی‌شود و به تعبیری دقیق‌تر، تعامل هدفمند بین دو فرهنگ، مهارت بین فرهنگی و به تعبیری مهارت پنجم را نیز می‌طلبد.

مقولات فرهنگی و آموزش زبان

مباحثی از قبیل لزوم آشنایی زبان‌آموزان با فرهنگ بیگانه در راستای کسب مهارت بین فرهنگی در آموزش زبان، عمدتاً از دهه‌ی ۹۰ میلادی مطرح شد، اما سابقه‌ی استفاده از مقولات مرتبط با فرهنگ و جامعه در فرایند آموزش زبان، در واقع به دهه‌ها و حتی قرن‌های گذشته میلادی برمی‌گردد. برای مثال، اگر ترجمه‌ی متون ادبی را به سبب ویژگی خاص این متون، نوعی آشنایی با فرهنگ زبان خارجی بدانیم، نگاه به فرهنگ بیگانه و حضور آن در آموزش زبان، حتی در شیوه‌ی دستور-ترجمه نیز مطرح بوده است؛ اگرچه هیچ‌گاه در این شیوه بحث استفاده از مطالب مرتبط با فرهنگ و جامعه به عنوان محتوای آموزشی به صراحت مطرح نشده است. مهارت بین فرهنگی در خلال زمان و به تناسب دیدگاه‌ها و نظرات گوناگون، از تعریف‌های متنوعی برخوردار شده است، به گونه‌ای که این مهارت در قرن نوزدهم تحت عنوان «شناخت واقعیات و حقایق جامعه» مطرح شد و بعدها در قرن بیستم میلادی، با عنوان «شناخت فرهنگ» به طور جدی مورد توجه متخصصان حوزه‌های فرهنگ و آموزش زبان قرار گرفت.

اهمیت نقش فرهنگ به عنوان بستر تعامل زبانی بین گویشوران جوامع مختلف، توجه متخصصان آموزش زبان را بار دیگر در دهه‌های اخیر به خصوص از دهه‌ی ۹۰ میلادی به خود معطوف داشته است. لازم به ذکر است، ضرورت استفاده از مطالب مرتبط با فرهنگ و جامعه در آموزش زبان، مبحثی جدید در آموزش زبان محسوب نمی‌شود و سابقه‌ی آن در واقع به اواخر قرن نوزدهم میلادی برمی‌گردد. از آن زمان تاکنون، از مقولات فرهنگی به صورت‌های متفاوت در متون آموزش زبان بهره گرفته شده است. با آغاز دهه‌ی ۹۰ میلادی و ورود اینترنت به عرصه‌ی آموزش زبان، آشنایی زبان‌آموزان با فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد با شیوه و تعریفی جدید مدنظر متخصصان قرار گرفت.

شکل‌گیری علوم شناختی در دهه‌ی ۶۰ میلادی قرن گذشته، و استفاده از نظرات آن در حوزه‌ی آموزش زبان را می‌توان سرآغازی جدید در کاربرد مقولات فرهنگی در متون مربوط به آموزش زبان دانست. در حوزه‌ی علوم شناختی و آموزش زبان، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی، شامل تعریف‌ها و توضیحات مختلفی است که درخصوص شرایط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تاریخی جامعه‌ی زبان مقصد مطرح می‌شود. بر این اساس، هدف از آموزش مقولات مربوط به فرهنگ و جامعه، انتقال دانش و معلومات سازمان یافته (سیستماتیک) درخصوص جامعه‌ی زبان مقصد است. [تسوینر، سایت اینترنتی درآمدی بر یادگیری بین فرهنگی، ۱۹۹۷].

با آغاز دهه‌ی ۷۰ میلادی و طرح نظرات جدید درخصوص ضرورت شناخت فرهنگ زبان مقصد و لزوم برقراری ارتباط با آن،

در مقاله‌ی حاضر، ابتدا تعریف‌های متفاوت درخصوص مقولات فرهنگی و اهمیت و جایگاه آن‌ها در آموزش زبان مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس، ضمن نگاهی کلی به قابلیت‌های بستر اینترنت و امکانات موجود در آن در جهت تأمین هدف‌های تعامل بین فرهنگی، ویژگی‌های سایت Kaleidoskop، به عنوان یکی از سایت‌های معرفی فرهنگ و جامعه‌ی آلمان به بحث گذاشته می‌شود. سایت مذکور به سفارش «انستیتو گوته» آلمان طراحی شده و از ابتدای سال ۱۹۹۸، در شبکه‌ی اینترنت قرار گرفته است. **ولفگانگ هیبر**،

سیاسی و جغرافیایی کشور، سیستم آموزشی و سایر اطلاعات کلی، و نیز وضعیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، تفکرات، آداب و رسوم و عقاید مذهبی جامعه‌ی زبان مقصد است. مورد دوم، در واقع زمینه‌ای برای شناخت بهتر فرهنگ بیگانه، رفع سوء تفاهمات و انگیزه‌ای برای تفاهم و تعامل بیش‌تر و عمیق‌تر بین دو فرهنگ محسوب می‌شود [بیشف و دیگران، ۲۰۰۳: ۶۹].

به عقیده‌ی بوتیز^۴، مقولات فرهنگی و اجتماعی صرفاً زمانی در برنامه‌های درسی آموزش زبان در نظر گرفته می‌شوند که هدف از انتقال دانش و مهارت‌های زبانی، یادگیری بعد کاربردی زبان در محیط و جامعه‌ی زبان مقصد باشد. از این حیث، مقولات مرتبط با فرهنگ و جامعه به مکان و یا ناحیه‌ی جغرافیایی خاص، و همچنین دانش و معلومات در زمینه‌های مشخصی محدود نمی‌شود و در واقع، تعبیر درست انتقال مقولات فرهنگی و اجتماعی، نمود تعامل فرهنگی در قالب زبان است. علاوه بر نظرات ارائه شده درخصوص مقولات فرهنگی و اجتماعی، از جمله بعد محتوایی و نیز نقش این مقولات در فرایند آموزش زبان، جایگاه آشنایی با فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد در حوزه‌ی آموزش زبان نیز، از دیدگاه‌های متفاوت مورد بررسی قرار گرفته است. برای مثال، لازارسکو^۵ (۱۹۹۸) آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی را در قالب دو حوزه‌ی تخصصی متفاوت تعریف می‌کند. در حالت اول، فرهنگ و جامعه به عنوان یک زمینه‌ی تخصصی آموزشی و پژوهشی، و در قالب برنامه‌ی درسی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی که به ارائه‌ی رشته‌های زبان می‌پردازند، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. و در مورد دوم، مطالب مربوط به این حوزه، به عنوان محتوای اصلی در درس آموزش زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این حالت، هدف از طرح مطالب مربوط به فرهنگ و جامعه، آشنایی زبان‌آموزان با بعد کاربردی زبان به منظور تعامل با گویشوران جامعه‌ی زبانی مقصد است. از دیدگاهی دیگر، گورتلر^۶ و اشتاینفلد^۷ آشنایی با ویژگی‌های فرهنگ و جامعه زبان مقصد را تحت عنوان یک درس مطرح نمی‌کنند.^۸

ارزیابی درس‌های الکترونیکی در حوزه‌ی فرهنگ و جامعه

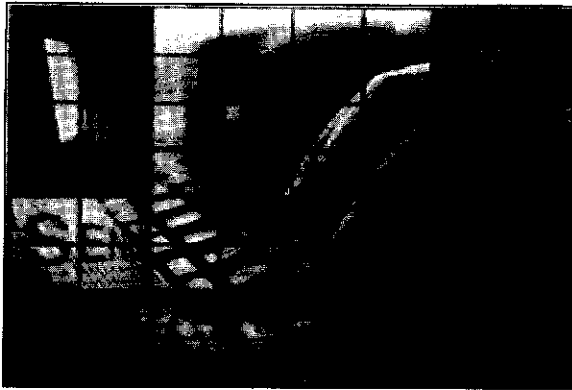
با آغاز دهه‌ی ۹۰ میلادی و تقریباً هم‌زمان با ورود اینترنت به عرصه‌ی آموزش زبان، بحث چگونگی استفاده از این بستر در معرفی فرهنگ و جامعه زبان مقصد و انتقال مقولات فرهنگی در حین فرایند آموزش زبان، مورد توجه متخصصان قرار گرفت.^۹ در این راستا در دهه‌ی اخیر، تعداد درس‌های ارائه شده در اینترنت از روند رو به افزایش برخوردار بوده است؛ به گونه‌ای که در حال حاضر، علاوه بر مؤسسات خصوصی و دولتی، تعداد زیادی از مربیان و مدرسان آموزش زبان به ارائه‌ی درس‌های الکترونیکی مرتبط با فرهنگ و جامعه در بستر اینترنت اقدام کرده‌اند.

به عقیده‌ی برایندل، امکانات و قابلیت‌های موجود در اینترنت،

تعریف تازه‌ای از کاربرد مقولات فرهنگی در آموزش زبان ارائه شد. براساس تعریف جدید که از حیث هدف، با رویکرد ارتباطی در آموزش زبان پیوندی نزدیک دارد، آشنایی با فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد، مقدمه‌ای برای کسب توانایی برقراری ارتباط با گویشوران زبان خارجی در راستای درک متقابل است. بدین ترتیب، برخلاف آموزش زبان مبتنی بر نظرات شناختی که انتقال معلومات در زمینه‌ی فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد را در قالب حوزه‌ای مجزا و جدا از فرایند انتقال دانش زبانی مطرح می‌سازد، آموزش زبان مبتنی بر برقراری ارتباط جمعی، انتقال مقولات فرهنگی را در بطن فرایند آموزش زبان می‌بیند. به همین دلیل، موضوعاتی نیز که در قالب آشنایی با فرهنگ بیگانه انتخاب می‌شوند، عمدتاً در ارتباط با موقعیت‌های روزمره و فرهنگ عامه مردم قرار دارد.

تحولات مربوط به دهه‌ی ۹۰ قرن گذشته میلادی و در نتیجه، ضرورت کسب توانایی بین فرهنگی به عنوان عاملی برای نزدیک ساختن فرهنگ‌های گوناگون به یکدیگر، ارائه‌ی تعریف دیگری را در باب استفاده از مقولات فرهنگی در فرایند آموزش زبان به دنبال داشته است. از دیدگاه نظرات بین فرهنگی، به واسطه‌ی آن که اصول و معیارهای موجود در فرهنگ بیگانه، گاه فاقد تناسب و انطباق با فرهنگ بومی هستند، پرداختن به مباحث مربوط به فرهنگ و جامعه‌ی زبان بیگانه در کلاس‌های آموزش زبان، تقابل افکار و نگرش‌ها را در زبان‌آموزان به دنبال دارد. از همین رو، در آموزش زبان مبتنی بر نظرات بین فرهنگی، فرهنگ زبان‌های مبدا و مقصد هر دو از یک وزن برخوردارند، ضمن آن‌که به منظور دستیابی به هدف اصلی در آموزش زبان، یعنی کسب توانایی برقراری ارتباط در بستری بین فرهنگی و در نتیجه، قابلیت تعامل و تفاهم با گویشوران خارجی در موقعیت‌های متفاوت، ایجاد و تعمیق مهارت‌های زبانی و فرهنگی در قالب آموزش ترکیبی صورت می‌پذیرد.^{۱۰} به منظور انتقال مقولات فرهنگی، محتوای آموزشی باید دو حوزه‌ی متفاوت را در بر گیرد که به ترتیب شامل اطلاعات عمومی، از قبیل نام شهرها، تقسیم‌بندی

زبان آموزان در انجام تمرینات، نحوه‌ی راهنمایی، ایجاد انگیزه، رابطه‌ی بین تمرینات و حجم مطالب درسی، و همچنین ارائه‌ی پاسخ‌های صحیح، از نقش مهمی در طراحی درس‌های الکترونیکی برخوردارند.

محور چهارم، یعنی ابعاد فنی نیز، چگونگی طراحی سایت، ارتباط بین سایت و دیگر سایت‌های موجود در اینترنت، سرعت برقراری تعامل و دیگر معیارهای لازم در ارزیابی فنی را در بر می‌گیرد.

یادگیری اکتشافی

به منظور معرفی بیش تر سایت‌های مرتبط با فرهنگ و جامعه‌ی زبان بیگانه، سایت Kaleidoskop و قابلیت‌های متنوع آن، با توجه به چهار محور قبل بررسی می‌شود. از بعد محتوا، سایت مذکور در مجموع ۹ موضوع کلی به ترتیب شامل: ارسال تلگراف، موقعیت‌های متفاوت، انسان‌ها، مراسم و جشن‌های مذهبی، راهنمایی، نقطه‌نظرات، تأثیرات، عادات غذایی و دوربین‌های اینترنتی، به همراه حدود صد عنوان دیگر در خصوص موضوعات متنوع ارائه داده است. مطالب مربوط به فرهنگ و جامعه صرفاً در ارتباط با کشور آلمان هستند و دو کشور آلمانی زبان دیگر، یعنی اتریش و سوئیس، در سایت مذکور مورد توجه قرار نگرفته‌اند. موضوعات ارائه شده در سایت مذکور عمدتاً به دو گروه تقسیم می‌شوند: اول موضوعاتی که در ارتباط مستقیم با فرهنگ و جامعه‌ی مردم آلمان قرار دارند. صرف صبحانه در آلمان از آن جمله است. دیگر، موضوعاتی که تا حدی از عمومیت برخوردار هستند؛ برای مثال سفر و یا ورزش. از آنجا که موضوعاتی از این قبیل به جای پرداختن به تفاوت‌های بین فرهنگی، بیش تر به ذکر اشتراکات میان فرهنگ‌های بومی و بیگانه می‌پردازند، عامل مؤثری در رفع سوء تفاهم موجود بین دو فرهنگ متفاوت محسوب می‌شوند.

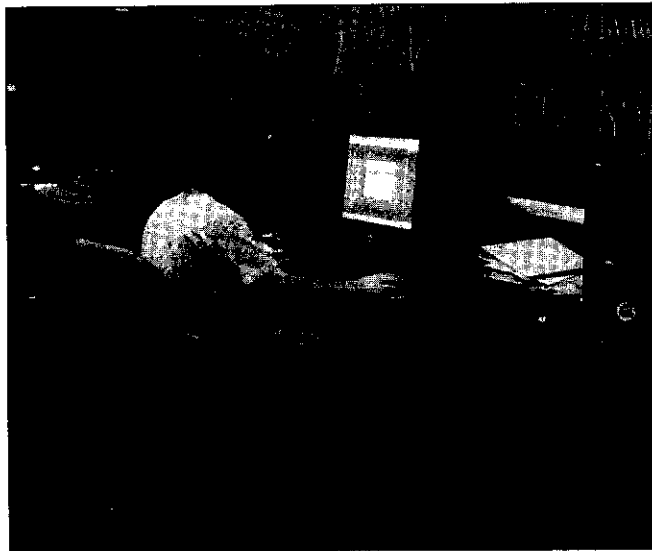
شناخت فرهنگ و جامعه‌ی آلمان، یا از طریق آشنایی مستقیم زبان آموزان با نظرات آلمانی‌ها در خصوص موضوعات خاص و گوناگون، و یا حضور آن‌ها در موقعیت‌های واقعی شبیه‌سازی شده

یعنی چندرسانه‌ای بودن، تعامل بین سیستم و کاربر، و امکان ایجاد اتصالات متنی، شرایط ایده‌آلی را برای گذر از شیوه‌های سنتی و نیل به شیوه‌های جدید آموزشی در حوزه‌ی علوم تربیتی که در آن، متعلم و نیازهای وی در مرکز توجه قرار می‌گیرد، فراهم آورده‌اند. در واقع، محیط دیجیتالی اینترنت در تحقق عواملی از قبیل دانش آموز محوری، یادگیری فردی و اکتشافی، اصولاً، موفق تر از منابع چاپی و شیوه‌های سنتی در آموزش کلاسیک است. شایان ذکر است، سابقه‌ی استفاده از ابزارهای نوین در آموزش زبان به سال‌های پیش از دهه‌ی ۹۰ میلادی برمی‌گردد، به گونه‌ای که در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ میلادی، رایانه به عنوان ابزاری نوین در انتقال مهارت‌های زبانی در کلاس‌های آموزش زبان مورد استفاده قرار می‌گرفت.^{۱۱}

برای ارزیابی درس‌های ارائه شده در بستر اینترنت، پرسش‌نامه‌های متفاوتی توسط اشخاص و مراکز ارائه‌دهنده‌ی درس‌های الکترونیکی طراحی شده است. به رغم آن‌که این پرسش‌نامه‌ها- از جمله پرسش‌نامه‌ی تهیه شده توسط دانشگاه گیسن که در مقاله‌ی حاضر مورد استفاده قرار گرفته است- در برخی موارد دارای تفاوت‌هایی با یکدیگر هستند، اما به طور کلی در چهار محور «محتوا»، «تعامل با کاربر»، «تمرینات» و «ابعاد فنی»، از نقطه نظر مشترک برخوردارند.

به طور کلی، درس‌های الکترونیکی که با هدف آشنایی زبان آموزان با فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد طراحی شده‌اند، از بعد محتوا مانند درس‌های ارائه شده در بستر آموزش سنتی هستند؛ با این تفاوت که در بستر اینترنت، ارائه‌ی اطلاعات در خصوص فرهنگ و جامعه‌ی زبان مقصد، از طریق امکانات فنی موجود در اینترنت و در قالب صوت، تصویر و یا ترکیبی از آن‌ها صورت می‌پذیرد. به عبارت دیگر، اینترنت به عنوان بستر و ابزاری مدرن، در جهت آموزش بهتر و بیش تر، در اختیار زبان آموزان قرار گرفته است. از دیدگاه محور دوم، صرف تعامل سیستم آموزشی و یا اینترنت با کاربر، به تنهایی عامل مؤثر در ارتقا کیفی درس محسوب نمی‌شود. در واقع، محور مذکور زمانی از قابلیت اثرگذاری بر کیفیت درس برخوردار است که استفاده از آن مبتنی بر دیدگاهی آموزشی باشد. بهره‌گیری از امکاناتی نظیر چت و پست الکترونیکی به منظور برقراری ارتباط هم‌زمان و در زمان بین شرکت کنندگان در محیط آموزشی از یک سو، و فراهم آوردن امکان مشاوره‌ی حضوری متعلم با معلم از سوی دیگر، دو دیدگاه آموزشی کاربرد اینترنت در راستای محور تعامل محسوب می‌شوند.

هدف از محور سوم، یعنی تمرینات و تکالیف درسی، تکرار، تعمیق و گسترش آموخته‌هایی است که در حین آموزش از معلم به زبان آموزان انتقال یافته است. با توجه به اهمیت نقش تمرینات در یادگیری، درس‌های ارائه شده در اینترنت نیز از این امکان برخوردارند. در این راستا، مباحث مربوط به نوع تمرینات، هدایت

اطلاعاتی در این خصوص در اختیار زبان‌آموزان قرار می‌گیرد. متن‌هایی که اصطلاحاً از نظر زبانی ساده هستند، با علامت (●) به رنگ سبز مشخص شده‌اند.

سایت Kaleidoskop عمدتاً برای مخاطبانی مناسب است که از معلومات پایه در زبان آلمانی برخوردارند. علاوه بر این، علاقه‌مندان به مباحثی از قبیل گفت‌وگوی بین‌فرهنگی و نیز مدرسان آموزش زبان آلمانی در داخل و یا خارج از آلمان نیز امکان استفاده از اطلاعات موجود در این سایت را دارند. همچنین، برای مریانی که از وقت کافی برای مطالعه‌ی تمامی موضوعات ارائه شده در سایت مذکور برخوردار نیستند، گزینه‌ای تحت عنوان «چی کجاست» در نظر گرفته شده است. این گزینه امکان نگاهی گذرا و کلی به محتوای سایت را فراهم می‌سازد. تمرینات ارائه شده در این سایت، از تنوع برخوردار نیستند و صرفاً در راستای تعمیق مهارت نوشتن در نظر گرفته شده‌اند. زبان‌آموزان با ورود به بخش تمرینات، به نوشتن مطالب متفاوت می‌پردازند. این مطالب در عین آن که بیانگر دیدگاه‌های زبان‌آموزان درخصوص موضوعات گوناگون هستند، از نظر زبانی و محتوایی به طور غیرمستقیم با مطالب ارائه شده در سایت نیز در ارتباط قرار دارند. یادگیری فردی و اکتشافی و نیز ایجاد انگیزه برای مشارکت فعالانه‌ی زبان‌آموزان در فرایند آموزش، از دیگر هدف‌های این تمرینات است. از آن‌جا که مهارت نوشتن، تسلط کافی بر دستور زبان و همچنین دانش لازم درخصوص واژگان را می‌طلبد، نگارش متن، تقویت دانش زبانی در موارد فوق را نیز در پی دارد. از بعد فرامتنی، پرداختن به فرهنگ بیگانه و مقایسه‌ی هم‌زمان آن با فرهنگ بومی، و همچنین تجربیات و پیش‌زمینه‌های فردی، شناخت زبان‌آموزان را نسبت به مقولات فرهنگ بیگانه افزایش می‌دهد؛ به گونه‌ای که هر یک از آن‌ها با اتمام مطالب ارائه شده در سایت، دید دقیق‌تر و شناخت بهتری نسبت به فرهنگ و جامعه‌ی مردم آلمان کسب کرده است. تعامل بین افراد حاضر در محیط سایت، از طریق پست

صورت می‌گیرد. از این رو، از ارائه‌ی اطلاعات در قالب آمار و توضیحات خودداری شده است. برای مثال، به جای توضیح در مورد صرف صبحانه در آلمان، و به تعبیری دقیق‌تر، نحوه‌ی صرف صبحانه و یا ذکر مواد غذایی که به عنوان صبحانه در آلمان صرف می‌شوند، صبحانه خوردن یک فرد آلمانی توصیف می‌شود. روش مذکور، در واقع در راستای تأکید بر استفاده از موضوعات واقعی در آموزش زبان است. به عقیده‌ی لازارسکو، هنگام انتخاب یک متن مصور برای توصیف یک موضوع، توجه به این نکته ضروری است که انتقال مقولات مرتبط با فرهنگ و جامعه نباید تا حد اطلاع‌رسانی صرف در قالب آمار و توضیحات تنزل یابد؛ چرا که در این فرایند، انسان‌ها همواره محور اصلی را تشکیل می‌دهند (۱۹۹۸). وجود گزینه‌های متفاوت تحت عنوان توضیح و یا اشارات، این امکان را به زبان‌آموزان داده است تا در صورت نیاز، با انتخاب هر یک از گزینه‌ها، به توضیحات تکمیلی درخصوص موضوعاتی که برای آن‌ها دشوار به نظر می‌رسد، دست یابند.

همچنین پیوندهای موجود در سایت، امکان تعمیق و گسترش اطلاعات را در راستای یادگیری اکتشافی برای زبان‌آموزان فراهم کرده‌اند. از آن‌جا که وجود این پیوندها، امکان سرگردانی زبان‌آموزان در انبوهی از سایت‌ها و اطلاعات گوناگون موجود در اینترنت را به دنبال دارد، هدایت زبان‌آموزان از طریق ارائه‌ی تمرینات مشخص از بعد آموزشی اهمیت دارد. شایان ذکر است، انتخاب موضوعات و محتوای مورد نیاز به طور کامل بر عهده‌ی زبان‌آموزان قرار دارد؛ به طوری که با انتخاب هر یک از عکس‌های موجود در صفحه‌ی اصلی به محتوای مرتبط با آن عکس دست می‌یابند و به همین شیوه، در صفحات سایت حرکت می‌کنند. بدین ترتیب، یکی از اصول اساسی در علوم تربیتی، یعنی استقلال زبان‌آموزان در فرایند یادگیری که خود در ایجاد انگیزه برای تداوم آن نقش به‌سزایی دارد، رعایت می‌شود. با توجه به تفاوت سطح زبانی و محتوایی متن‌ها در این سایت،

1. Bischof, M./ Kessling, V./Krechel, R. (2003): Landeskunde und Literaturdidaktik. Fernstudieneinheit 3.5. Aufl. - München: Langenscheidt.
2. Breindl, E, (1997): DaF goes Internet! Neue Entwicklungen in Deutsch als Fremdsprache, In: http://www.ids-mannheim.de/grammis/orbis/daf/daframe_1.html [08.03.05]
3. Engler, L. (2001): Deutsch lernen über das Internet. Die Möglichkeiten eines didaktischen Chats, In: <http://www.linguistik-online.de/901/Engler.html> [18.01.2005]
4. Gürtler, K./Steinfeld, T.: Landeskunde - ein unmögliches Fach aus Deutschland. - In: INFO DAF 1990/ III, S. 250 - 258.
5. Kaleidoskop (Alltag in Deutschland): <http://www.kaleidos.de/alltag/> [08.02.05]
6. Lazarescu, I. (1998): Von einer nationalstaatlichen zu einer differenzierenden Landeskunde der Regionen im deutschsprachigen Raum. Kreativ-kontrastierende Arbeitsformen im Deutsch-als-Fremdsprache-Unterricht, In: <http://www.inst.at/trans/3Nr/lazaresc.html> [15.02.05]
7. Rösler, D. (2002): Kriterienkatalog für Internet-Lernmaterial Deutsch als Fremdsprache, In: <http://www.uni-giessen.de/daf/Kriterienkatalog/kriterienkatalog.pdf> [08.05.2005]
8. Sercu, L.. (2002). Autonomes Lernen im interkulturellen Fremdsprachenunterricht. Kriterien für die Auswahl von Lerninhalten und Lernaufgaben. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* [Online], 7(2), 16 pp., In: www.spz.tudarmstadt.de/projekt_ejournal/jg_07_2/beitrag/sercu_1.htm [15.02.05]
9. Wormer, J. (2004). Landeskunde als Wissenschaft. In: *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache*, 29 - München, 435-470
10. Zeuner, U. (s.a.): Landeskunde und interkulturelles Lernen. Eine Einführung, In: <http://www.tu-dresden.de/sulifg/daf/archiv/Broschuere.pdf> [15.02.05]

الکترونیکی برقرار می شود، با این تفاوت که این نوع ارتباط به صورت شخصی و صرفاً بین دو نفر - آن گونه که در پست الکترونیکی رایج است - صورت نمی گیرد، به عبارت دیگر، مطالب به طور هم زمان برای تمامی شرکت کنندگان در محیط سایت ارسال می شود. شایان ذکر است، امکان ارسال مطالب برای زبان آموزانی که در خارج از محیط سایت حضور دارند و نیز مشاوره با مربیان از طریق چت و پست الکترونیکی در این سایت در نظر گرفته نشده است. علاوه بر این، سایت مذکور فاقد گزینه برای راهنمایی زبان آموزان در خصوص مواردی از قبیل درست نویسی و یا برخورداری از مطالب کمک آموزشی نظیر فرهنگ لغت و واژه نامه است.

نتیجه گیری

صرف استفاده از اینترنت در آموزش، الزاماً به معنای ارتقای کیفی فرایند یادگیری نیست. در این راستا، توجه به ابعاد آموزشی و تربیتی و نیز روش های آموزش به هنگام طراحی و ارائه ی درس های الکترونیکی نیز الزامی است. از جمله امکانات موجود در اینترنت بعد ارتباطی آن است که در حال حاضر، برقراری ارتباط بین افراد را به دو صورت هم زمان و در زمان امکانپذیر ساخته است. درس الکترونیکی Kaleidoskop، با بهره گیری از این قابلیت، محیط مناسبی برای آموزش بین فرهنگی زبان محسوب می شود. در این راستا، تبادل نظرات و تجربیات شرکت کنندگان در درس درخصوص موضوعات گوناگون، زمینه ی مناسبی را برای تعامل و تفاهم بین فرهنگی فراهم کرده است. پرداختن به مقولات فرهنگ بیگانه و مقایسه ی آن با فرهنگ خودی از سوی زبان آموزان، می تواند از یک طرف دید آن ها را نسبت به فرهنگ بیگانه ارتقا دهد و درک بهتر آن ها را در پی داشته باشد، و از طرف دیگر موجب افزایش حساسیت به ویژگی های فردی و فرهنگ بومی شود.

زیرنویس

۱. این مقاله در چارچوب فعالیت های تحقیقاتی مرکز پژوهشی آموزش زبان دانشگاه تهران تدوین شده است.
2. Multimedia Educational Resource for Learning and Online Teaching
۳. ر. ک: ورمر، ۲۰۰۳: ۴۴۱.
4. Buttjes
5. Lazarescu
6. Gürtler
7. Steinfeld
۸. ر. ک: زوینر، بی تا: ۴ و ۷.
۹. ر. ک: انگار، ۲۰۰۱.
۱۰. ر. ک: برایندل، ۱۹۹۷.